

Handläggare
Pia Sörås StaflinDatum
2015-04-01Diarienummer
KTN 2013-0581

Kulturnämnden

Uppdrag att utreda behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor för konstnärer, såväl etablerade som nytexaminerade (KSN 2013-0211)

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att ta emot genomförd utredning, samt

att till kommunstyrelsen avrapportera kommunfullmäktiges uppdrag (KSN 2013-0211) att utreda behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor för konstnärer, såväl etablerade som nytexaminerade genom överlämnandet av genomförd utredning.

Sammanfattning

Vikten av att konstnärer bor och verkar i Uppsala kommun är långt större än det kulturutbud det genererar. Konstnärerna bidrar på många olika plan till ett kreativt och attraktivt samhälle. Därför är det också angeläget att Uppsala är en attraktiv kommun för konstnärer genom att verka för hållbara förutsättningar för de professionella kulturskaparnas konstnärliga arbete.

För att uppnå detta konstaterar utredningen att behoven av förbättrade arbetsvillkor för konstnärerna är stort och att en ökad tillgång till ändamålsenliga ateljéer till en låg kostnad skulle vara ett led i detta. För att få nytexaminerade konstnärer att bosätta sig och verka i Uppsala för att på så sätt säkra återväxten och tillföra dynamik i konstlivet behöver kommunens attraktivitet som konststad utvecklas. Likaså skulle tillskapandet av gästateljé och ett residensprogram tillföra mycket till konstlivet.

Ärendet

Kulturnämnden har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utreda behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor för konstnärer, såväl etablerade som nytexaminerade (KSN 2013-0211) eftersom det idag inte finns någon aktuell översikt över

behov och efterfrågan på ateljéer i Uppsala. Detta gäller även behovet och tillgången på gästateljéer. Likaså om konstnärernas behov kan samspela med behoven hos andra företagare inom kulturella och kreativa näringar, KKN. I utredningsuppdraget ingår inte att ta fram ett förslag på hur ett ateljéstöd kan utformas, däremot att belysa hur betalningsförmågan ser ut hos målgruppen.

För att kartlägga det aktuella behovet av ateljéer och projektateljéer skickades en enkät ut till alla professionella konstnärer och konsthantverkare i Uppsala kommun som är medlemmar i KRO/KIF och/eller Uppsala konstnärsklubb. För att ge en översikt av hur andra kommuner har hanterat stödet till konstnärer vad gäller ateljéer och gästateljéer har en genomgång gjorts av hur systemet ser ut i Gävle, Göteborg, Malmö, Norrköping, Stockholm, Umeå och Örebro.

En översiktlig genomgång av lämpliga områden i Uppsala kommun och lokaler för eventuella ateljéer och verksamhetsytor har också gjorts.

Ekonomiska konsekvenser

Tillskapandet av attraktiva ateljéer och verksamhetsytor för konstnärer, såväl etablerade som nyutexaminerade, ryms inte i kulturnämndens budget utan skulle kräva att nya resurser måste tillföras kulturnämndens ansvarsområde.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

- Bilagor:**
1. Utredning om behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor i Uppsala kommun för såväl etablerade som nyutexaminerade konstnärer
 2. Enkät riktad till professionella konstnärer och konsthantverkare i Uppsala kommun

Utredning om behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor i Uppsala kommun för såväl etablerade som nytexaminerade konstnärer

Utredare: Pia Sörås Staflin, kulturförvaltningen, Uppsala kommun
Biträdande utredare: Johanna Uddén, konstkonsult

2015-03-25

Innehållsförteckning

Utredningsuppdrag	3
Tillvägagångssätt	3
Bakgrund	3
Nulägesbeskrivning	5
Undersökning.....	6
Andra kommuners hantering av ateljéfrågan.....	8
Exempel på nyskapande projekt och stadsutveckling.....	13
Konstnärers ekonomiska situation	14
Möjliga lokaler/områden i Uppsala kommun	15
Slutkommentar.....	17
Bakgrundsmaterial.....	20
Bilagor	21

Utredningsuppdrag

Kulturnämnden har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utreda behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor för konstnärer, såväl etablerade som nyutexaminerade eftersom det idag inte finns någon aktuell översikt över behov av och efterfrågan på ateljéer i Uppsala. Detta gäller även behovet av och tillgången till gästateljéer. Likaså om konstnärernas behov kan samspela med behoven hos andra företagare inom kulturella och kreativa näringar, KKN¹. I utredningsuppdraget ingår inte att ta fram ett förslag på hur ett ateljéstöd kan utformas, däremot att belysa hur betalningsförmågan ser ut hos målgruppen. Angående lokaler så ansvarar kommunstyrelsen över processen att tillhandahålla nya lokaler och kulturnämndens ansvar är här att ge en översikt och kartlägga behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor.

Utredningsuppdraget kan sammanfattas i tre huvudfrågeställningar:

- Vilka behov och förutsättningar finns för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor för etablerade konstnärer i Uppsala?
- Vilka behov och förutsättningar finns för att få nyutexaminerade konstnärer att bosätta sig och verka i Uppsala?
- Vilket behov finns av gästateljéer?

Tillvägagångssätt

För att kartlägga det aktuella behovet av ateljéer och projektateljéer skickades en enkät ut till alla professionella konstnärer och konsthantverkare i Uppsala kommun som är medlemmar i KRO/KIF² och/eller Uppsala konstnärsklubb. Även några icke anslutna konstnärer fick utskicket samt ett antal elever med anknytning till Uppsala som går konstutbildning.

För att ge en översikt av hur andra kommuner har hanterat stödet till konstnärer vad gäller ateljéer och gästateljéer har en genomgång gjorts av hur systemet ser ut i Gävle, Göteborg, Malmö, Norrköping, Stockholm, Umeå och Örebro.

Vidare sammanställdes några exempel på verksamheter som inkluderar både konstnärsateljéer och verksamhetsytor för KKN-företag.

En översiktlig genomgång av lämpliga områden i Uppsala kommun och lokaler för eventuella ateljéer och verksamhetsytor har också gjorts.

Bakgrund

Küllike Montgomery (MP) föreslog i en motion, väckt den 28 januari 2013, att kommunfullmäktige skulle uppdraga åt kulturnämnden att undersöka möjligheten att ta fram ändamålsenliga lokaler för konstnärer, att ta fram ett antal förslag på ändamålsenliga lokaler ämnade för nyutexaminerade konstnärer samt att undersöka möjligheten att inrätta ett ekonomiskt ateljéstöd som kan sökas av

¹ Enligt Tillväxtverket räknas följande branschområden för närvarande in inom kulturella och kreativa näringar: arkitektur, dataspel, design och formgivning, film, foto, konst, kulturarv, litteratur, media och marknadskommunikation, mode, musik, måltid, scenkonst, slöjd och konsthantverk samt upplevelsebaserat lärande. Området kulturella och kreativa näringar kallas också för den kulturella och kreativa sektorn. I det senare begreppet inkluderas vanligen även verksamheter som inte är vinstdrivande företag, till exempel många kulturinstitutioner.

² Konstnärernas Riksorganisation, KRO/Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, KIF.

verksamma konstnärer. Denna motion resulterade i att kulturnämnden fick detta utredningsuppdrag av kommunfullmäktige.

Behovet av konstnärstateljéer har utretts tidigare. Kommunstyrelsen gav 1999 kulturnämnden i uppdrag att utveckla strategier vad gällde konstnärstateljéer med anledning av att de konstnärer som då hyrde lokaler i Nannaskolan och Balderskolan sades upp eftersom lokalerna i sitt dåvarande skick inte uppfyllde gällande brandföreskrifter. På uppdrag av kulturnämnden lade Bo Wirmark fram en utredning om en strategi för kommunens långsiktiga agerande vad gäller konstnärstateljéer. Denna utredning resulterade i att kulturnämnden hos kommunstyrelsen hemställde att kommunstyrelsen skulle överväga att inrätta ett ateljéstöd och ett konstnärshus. Därefter följde, på uppdrag av kommunstyrelsen, en ny utredning kring lokalfrågorna som utfördes av Arosgruppen Arkitekter AB. Kommunstyrelsen konstaterade 2001 att Balderskolan hade förutsättningarna att mycket väl fungera som det kulturhus kulturnämnden föreslagit och att ett ateljéstöd kunde införas så snart de ekonomiska ramarna tillät. Innan ett slutgiltigt ställningstagande skedde överlämnade kommunstyrelsen frågan om kulturhus i Balderskolan för precisering vad gällde verksamhetsansvar och finansiering inför kommande budget samt frågan om ateljéstöd för precisering.

2002 fick utredaren Ewa Brodin i uppdrag från kulturnämnden att utreda de yrkesverksamma konstnärernas arbetsituation vad avser ateljéer/stöd samt förslag till Kulturhus Balder. I utredningen fördes enligt dåvarande kulturförvaltningen en bra diskussion kring frågorna men konkreta förslag saknades och utredningen behövde därför kompletteras. Hur frågan sedan hanterades framgår inte av handlingarna i ärendet men det kan konstateras att något resultat avseende införande av ateljéstöd eller inrättande av konstnärshus inte uppnåddes. Fokus riktades i stället mot Balderskolans användande för Uppsala Musikklassers lokalbehov. I dag har Raoul Wallenbergskolan sina lokaler i Balderskolan.

Behovet av ateljéer och ateljéstöd har lyfts fram i olika sammanhang även efter detta. I Uppsala kommuns kulturpolitiska program från 2005 står att ”stipendier i form av ateljéer kan utvecklas som ett viktigt stöd till bildkonstnärer” och i den översyn av bidrag från kulturnämnden (KTN-2012-0609) som gjordes av dåvarande kulturkontoret på uppdrag av kulturnämnden lyftes behovet av att också göra en översyn av möjligheten att inrätta ett ateljéstöd som komplement till övriga stödformer på kulturområdet. I utredningen Nya rum för konsten pekas på behovet av projektateljéer i anslutning till ett utvecklat konstmuseum för tillfälliga projekt och residensverksamhet. Vid den dialog som hölls med representanter för Uppsalas konstliv vid seminariet om Uppsalas utveckling som konststad 2013 framhölls också behovet av funktionella ateljéer till överkomlig hyra med hjälp av subventioner, behovet av att öka Uppsalas attraktivitet för nytexaminerade konstnärer och behovet av mötesplatser och möjligheter till nationella och internationella konstnärsutbyten.

Nulägesbeskrivning

I dag finns ingen möjlighet för konstnärer att söka stöd för subventionering av ateljéhyra från Uppsala kommun. Ateljéföreningar kan i vissa fall beviljas årligt verksamhetsstöd om de bedriver pedagogisk verksamhet riktad till allmänheten men detta bidrag är inte avsett för ateljéhyra. För 2015 har Kulturföreningen Haka med fem konstnärer som medlemmar beviljats detta stöd.

I Gottsunda kulturhus finns fem konstnärsateljéer som hyrs av kommunen och som upplåts till Ateljéföreningen Konstjord utan kostnad under förutsättning att föreningen bedriver en utåtriktad och pedagogisk verksamhet i närområdet i samarbete med övriga aktörer i kulturhuset. Ansökan om ateljéplats görs direkt till föreningen som själva fattar beslut om medlemskap.

Uppsala konstnärsklubb har sina lokaler i Walmstedtska gården som består av Galleri 1, öppnat 1969 och Å-Huset, öppnat 2010. Där pågår utställnings-, mötes- och kursverksamhet men det finns också möjlighet att använda lokalerna för viss gemensam ateljéverksamhet. Till exempel finns grafikutrustning. Kulturförvaltningen har i uppdrag att undersöka möjligheterna att utveckla Walmstedtska gården till ett kulturkvarter. I detta ingår bland annat att titta närmare på Uppsala konstnärsklubbs önskemål att inreda vinden i Å-Huset för att öka den gemensamma verksamhetsytan och frigöra utställningsyta. Det blir dock inte fråga om individuella ateljéer.

Kulturplattformen Köttinspektionen är ett projekt som drivs sedan 2014 i samarbete mellan en konstnärsgrupp, en teatergrupp och ett danskompani. En av idéerna bakom projektet är att det ska vara möjligt att erbjuda t ex unga konstnärer residensverksamhet.

Studio Uppom har beviljats projektstöd 2015 av kulturnämnden för att inleda arbetet med att skapa en mötesplats och en plats att verka på för företag inom kulturella och kreativa näringar. Bland annat ska konstnärer kunna erbjudas ateljéer och olika former av företagsstöd. Inspirationskällor till projektet är bland annat Studio Mossutställningar i Stockholm och The Brewhouse i Göteborg. Troligtvis kommer projektet att hyra en lokal i Ulleråker vilket också medför att kulturen förs in tidigt i den planerade utvecklingen av detta område. Målet för projektet är att under 2015 kunna öppna lokaler för verkstäder och utställningar men också lokaler för evenemang och café. Finansieringsfrågan är dock inte löst ännu.

I kulturnämndens uppdragsplan för 2015 har man uppdragit åt kulturförvaltningen att undersöka möjligheterna till samarbeten kring residensverksamhet (inbjudan av konstnärer som är nationellt/internationellt verksamma att arbeta i Uppsala under en viss tid) samt att öka och utveckla även andra former av internationella och interkulturella utbyten inom konstområdet. Uppsala konstmuseum har tagit initiativ till ett seminarium i april månad kring hur Uppsala kommun skulle kunna utveckla residensverksamhet i samarbete med olika parter, bland andra Uppsala universitet, och på teman som hållbar utveckling. Här skulle även kommunens arbete med offentlig konst kunna spela in.

Undersökning

I uppdraget har ingått att undersöka efterfrågan på ateljéer och verksamhetsytor utifrån behoven hos professionellt verksamma konstnärer/konsthantverkare i kommunen och nyutexaminerade, ännu ej etablerade konstnärer, samt hur dessa grupper ser på behovet av gästateljéer för nationellt och internationellt utbyte.

För att kartlägga det aktuella behovet av ateljéer och projektateljéer skickades en enkät ut till alla professionella konstnärer och konsthantverkare i Uppsala kommun som är medlemmar i KRO/KIF och/eller Uppsala konstnärsklubb. Även några icke-anslutna konstnärer fick utskicket samt ett antal elever med anknytning till Uppsala som går konstutbildning. Av de sammanlagt 125 tillfrågade svarade 65 stycken på enkäten. Två av dessa var studerande. Svarspåminnelse gick ut en gång. Den totala svarsfrekvensen var alltså 52 procent, vilket bedöms som något lågt men godtagbart. Se bilaga 1. (Där anges att 67 svar inkom, men två av dessa var ej ifyllda och har därför räknats bort. Alla respondenter har inte svarat på alla frågor varför andelen svarande per fråga varierar.)

Av svaren framgår att 75 procent av respondenterna har ateljé idag. De som inte har ateljé uppger att anledningen till detta är att de inte har råd.

På frågan hur mycket man är beredd att betala per månad för ett långtidskontrakt på en ateljé svarade 45 procent 1 000 kr. 36 procent angav att de skulle vara möjligt att betala 2 000 kr medan 6 procent angav 3 000 kr. En svarande kunde tänka sig att betala 4 000 kr medan summor därutöver inte var tänkbara för någon.

Att ha en ateljé i centralt läge skulle vara intressant för 69 procent av de svarande. Uppsalas ytterområden som Gränby, Ulleråker och Ekeby är tänkbara platser att ha ateljé på för 64 procent. Att ha ateljé på landsbygden, som till exempel i Björklinge- och Vängeområdet tycker 6 procent skulle vara tänkbart.

Hela 58 procent av konstnärerna är intresserade av att kunna hyra en projektateljé tillfälligtvis. Det framgår att ateljén gärna får vara brett utrustad för bland annat måleri, skulptur, metallarbete, gjutning, slipning, keramik, grafik, foto och film, men det som är allra viktigast är stora oömma ytor samt arbetsbord/skrivbordsplats. Det är önskvärt att ateljén är lättåtkomlig med bil och har stora lastdörrar. De flesta har behov av att hyra en temporär ateljé i upp till tre månader. En konstnär menar att det vore bra med en övernattningsplats i den temporära ateljén.

Så många som 76 procent av konstnärerna ser fördelar med att ha ateljé i anslutning till andra kreativa yrkesgrupper. Förutom konstnärliga yrken som musiker, skådespelare, dansare nämns till exempel snickeri, ramverkstad, tryckeri, arkitekt, plåtslagare, sömnadsateljé, designer, landskapsarkitekt, spelutvecklare, forskare, trädgårdsmästare, ljusdesigner och smed.

Drygt hälften av konstnärerna arbetar ibland i olika utbytesprojekt, såväl nationella som internationella. Av dessa menar närmare hälften att det finns behov av att då kunna erbjuda gästateljé och övernattningsplats. Omfattningen av dessa behov varierar men de flesta anger att det kan vara aktuellt upp till sammanlagt en månad per år.

Under fältet för egna kommentarer framkommer önskemål om att ha flera ateljéer på samma plats, både mindre individuella, större gemensamma och gästateljéer, att lokalerna ska vara billiga, oömma, ljusa och gärna ligga i gamla industrilokaler, att det är mycket arbete med att etablera en ateljé och att hyreskontrakt därför bör vara långsiktiga, att mötesplatser för både kollegor och allmänhet och utställningsmöjligheter är viktiga och att behovet av ett ateljéstöd är mycket stort.

Kommentarer till undersökningen

Ateljéer för etablerade konstnärer verksamma i Uppsala

Bra lokaler till rimliga hyror är viktiga för att kommunen ska behålla och knyta till sig konstnärer. Behovet av ateljéer och var de är placerade ser naturligtvis olika ut beroende på konstnär och inriktning. I kartläggningen och vid samtal framgår dock att den egna ateljén kan vara ganska liten bara den är utrustad med bord, ljus och tillgång till Internet, förutsatt att det finns tillgång till gemensamma, större lokaler med plats för skapande och genomförande av projekt. Den egna ateljén behöver inte vara i toppskick utan en låg hyra är viktigast. Med en låg hyra menas här mellan 1 000 kr och 2 000 kr per månad.

Närhet till mötesplatser och café är viktigt för många eftersom konstnärsyrket på många sätt är ensamt. Gärna också närhet till andra yrkesgrupper inom angränsande områden. Likaså finns behovet av utställningslokaler. Flera konstnärer efterlyser hjälp med förmedling av ateljélokaler.

För att en projektateljé ska fungera är det viktigt att den har utrustning för bred verksamhet. En projektateljé behöver ha bra utvändiga lastmöjligheter, stora dörrar, rejäla oömma ytor och ordentlig utrustning.

Nyutexaminerade

Eftersom svarsunderlaget från konststuderande i enkäten var så lågt skulle denna grupps behov behöva undersökas ytterligare. Erfarenheter från andra kommuner visar att för återflyttning av unga konstnärer som efter avslutade konststudier ska etablera sig behövs det bra och billiga lokaler samt ett gott konstklimat där konstnärer ses som en resurs.

Gästateljéer/residensverksamhet

Ett dynamiskt konstliv behöver impulser utifrån och möjligheter att möta andra regioners och länders konstliv, bland annat genom utökade kontakter både nationellt och internationellt. Att tillskapa en gästateljé och utveckla förutsättningar för att ta emot en "artist in residence", det vill säga en konstnär arbetande på plats under en viss tid, skulle kunna vara mycket utvecklande för Uppsalas konstliv. Paralleller kan dras till både den betydelse Uppsalas fristadsförfattare haft för stadens kulturliv samt till gästforskarens bidrag till universitetens utveckling. Ett residens bör vara kontinuerligt och ha en långsiktig finansiering. Det behöver också bli känt för att locka bra konstnärer.

Andra kommuners hantering av ateljéfrågan

I utredningen ingår en undersökning av hur andra kommuner har löst frågan om stöd till konstnärer vad gäller ateljéfrågan och hur det ser ut med tillgången till gästateljéer och internationella utbyten. Kontakt har tagits med företrädare för kulturförvaltningarna eller motsvarande i Gävle, Göteborg, Malmö, Norrköping, Stockholm, Umeå och Örebro och nedan sammanfattas förhållandena i respektive kommun.

Gävle

I Gävle finns nio individuella kommunala ateljéer och en kollektivverkstad, som sköts av ateljéföreningen Gaffel. Kommunen hyr lokalerna i Industrihuset Vävaren, som sedan hyrs ut till konstnärerna som kan söka ateljéstöd för hyran. Ateljéföreningen Gaffel och Gävle Konstcentrum, som är en del av Gävle kommun, beslutar tillsammans om vem som får hyra. Kommunens hyreskostnad är 408 000 kronor plus el för 67 000 kronor. Hyresintäkterna uppgår till 224 000 kronor.

Kollektivverkstaden innehåller en mindre korttidsateljé för jobb som inte smutsar ner och en projektateljé med lastgång och som är uppdelad i två delar. Den ena delen innehåller maskiner: travers, kompressor, rökutsug, bronsgjutningsutrustning, bandsåg, justersåg, el- och handverktyg. Den andra delen kan användas för till exempel kurser och har en annan typ av utrustning: fotosättare, belysningsbord och lampa, tryckbord, screenramar, textilbord, våtrum för ramtvätt, varmmangel och ångfix samt ljuskopieringsbord. Att hyra verkstaden kostar 20 kronor/timme, 80 kronor/dag och 400 kronor/vecka.

Ateljéföreningen Gaffel har gemensamt kök och samlingsrum med datorer, skrivare, scanner och kopianator. Det finns även en ljudstudio och utrustning som digitalkamera, blix, ljusutrustning och projektorer. De flesta av de större investeringarna har gjorts med hjälp av kollektivverkstadsbidrag från Kulturrådet.

Gävle har även ett ateljéstöd som sammanlagt uppgår till max 320 000 kronor per år. En referensgrupp (där Konstcentrum, KRO och Ateljéföreningen Gaffel har en ledamot vardera) bereder ansökningarna och Gävle Konstcentrum handlägger. Stödet gäller tre år och storleken baseras på ateljéhyran enligt beräkningsmodellen (antal kvadratmeter \times 350 - 6000 kronor \times 0,75 = stöd; max 11 625 kronor per år) för de med ateljéer i anslutning tillbostaden. För de med hyrda ateljéer gäller beräkningsmodellen (hyra - 6000 kronor \times 0,75 = stöd; max 15 500 kronor per år). Konstnärens egenkostnad är alltid minst 6 000 kronor och maximalt stöd är 11 625 kronor respektive 15 500 kronor per år.

Syftet med att Gävle kommun införde ateljéstödet på 1990-talet var att det skulle bidra till en professionalisering av konstlivet genom att skapa förutsättningar för konstnärer att satsa fullt ut på sin konst. De behov man ser idag är att det nuvarande stödet skulle behöva kompletteras med fria pengar att söka för kostnadskrävande projekt av hög konstnärlig kvalitet.

Gävle har inga gästateljéer och inget regelrätt internationellt utbyte.

Göteborg

I Göteborg finns inga kommunala ateljéer, men kommunen ger verksamhetsstöd till kulturhuset Konstpidemin där 132 yrkesverksamma utövare inom olika konstnärliga discipliner hyr lokaler. Konstpidemin hyr lokalerna från fastighetskontoret, Göteborgs stad. Verksamhetsstödet på 1 700 000 kronor går till största delen till publik verksamhet för barn och unga, galleri, program kring samarbetet

med Iaspis³ med mera. 400 000 kronor går till de 132 ateljéhyresgästerna (konstnärerna) för hjälp med driftskostnader. I övrigt söker varje konstnär ateljéstöd från Göteborgs Stad. Syftet med stödet är att förbättra villkoren för yrkesverksamma konstnärer i Göteborg och på så sätt bidra till att utveckla stadens professionella kulturliv.

Varje år fastställs en budget för ateljéstöd vilken uppgår till cirka 2,7–2,8 miljoner kronor varje år. Samtliga stödberättigade konstnärer får ett enhetligt stöd, det vill säga att budgeten för ateljéstöd delas lika mellan konstnärerna. Tillkommer eller minskar antalet behöriga konstnärer regleras stödet för var och en för att rymmas inom budget. Årshyran för ateljé skall uppgå till minst 12 000 kronor och stödet uppgår i nuläget till 8 000 kronor per konstnär och år. Runt 350 konstnärer får stödet. Beslut fattas av en referensgrupp bestående av personal på kulturförvaltningen och externa sakkunniga. Stödet gäller tre år.

Från kulturförvaltningen i Göteborgs Stad uppger man att en nackdel med ateljéstödet är att riktlinjerna kan upplevas som luddiga, vilket medför kritik från konstnärer som inte fått stöd. Särskilt gäller det riktlinjerna om vilka utställningar som räknas som meriterande. Det är svårt att definiera vad en "seriös utställningslokal" är. Konstnärer som arbetar performativt, i kollektiva processer eller i andra rum än utställningslokaler kan falla utanför kriterierna. Handläggare på förvaltningen har en utsatt position. Att stödet gäller för tre år i taget är positivt. För individuella konstnärer kan det bli svårt när konstnären inte längre uppfyller kriterierna och därmed inte kan beviljas stöd.

Till Göteborg bjuds varje år två konstnärer från utlandet in genom Iaspis. Konstepidemin är värdar och ateljé med bostad ingår. Iaspis bekostar resor och ett stipendium på 15 000 kronor per månad för tre månaders ateljétid. Iaspis samarbetar i Göteborg med Konstepidemin, Akademien Valand Göteborgs universitet, Göteborgs konsthall, Göteborgs konstmuseum, Röda Sten konsthall, Röhsska museet, Galleri Box, Galleri 54 och ICIA, Institute for Contemporary Ideas and Art.

Malmö

Malmö har inga kommunala ateljéer. Kommunen stödjer fyra kollektivverkstäder för grafik, textil, media och monumental konst genom hyreskostnader på 1 725 000 kronor

I Malmö finns ett fast ateljéstipendium à 18 000 kr för två år (9 000 kronor per år) och kommunen delar ut maximalt 60 stipendier om året, till en sammanlagd summa av 1 080 000 kronor. En referensgrupp utsedd av kulturnämnden deltar vid bedömning av stipendier och kulturnämnden beslutar. Förtur ges till nyutbildade konstnärer, de bedöms i förhållande till en konstnärlig aktivitet som anses rimlig för en nyutbildad. Eftersom stödet är i form av ett stipendium måste man – av skattemässiga skäl – ha ett karensår efter två år, därefter kan en konstnär söka stipendiet igen.

Fördelar med ateljéstödet är att ansökningstiden ligger rätt i tiden på året för de som går ut konstutbildningar på våren och söker ateljé till hösten. Man upplever också att det är bra med många stipendier på rimlig nivå i stället för färre och större stipendier.

I Malmö finns det ett residensprogram via Iaspis som bekostar resor och stipendium på 15 000 kronor per månad för två konstnärer från utlandet. Vistelsernas längd varierar. Iaspis samarbetar här med Moderna Museet Malmö, Malmö Konstmuseum, Malmö Konsthall, Form Design Center, Malmö

³ Iaspis är Konstnärarnämndens internationella program för yrkesverksamma utövare inom bildkonst, design, konsthantverk och arkitektur. Deras uppdrag är att utveckla kontakter mellan konstnärer i Sverige och aktörer på den internationella arenan för att bidra till konstnärlig fördjupning och förbättrade arbetsvillkor.

högskola K3, Konsthögskolan Malmö, Lunds konsthall, Signal, Center för samtidskonst och Lilith Performance Studio.

Norrköping

Norrköping har inga kommunala ateljéer. Via Konstnärernas Intresseförening i Norrköping finns 18 ateljéer att hyra. Kommunen ger föreningen ett verksamhetsstöd på 200 000 kronor och föreningen avgör vem som får hyra ateljéerna. Här finns inga enskilda ateljéstöd.

Norrköpings kommun stöttar också det nystartade Hallarna (se vidare under rubriken Exempel på nyskapande projekt och stadsutveckling) där det finns ateljéer att hyra via föreningen Kulturkammaren som har ett nyttjanderättsavtal för lokalerna. Kommunen betalar hyra för lokalerna där verksamheten Dynamo/Teater Bråddgatan och Kulturhuset finns. Kommunen betalar också bidrag till verksamheten genom vad man benämner som uppdragsstöd.

Norrköping Air är ett gästateljéprogram som initierades av Linköpings universitet och Vision Forum. Norrköping Air bjuder in två internationella och en svensk konstnär samtidigt under tre månader. Konstnärerna skickar in förslag på projekt de vill utföra. Ateljé och showroom är beläget i *Verkstad: rum för konst* som är en ideell förening. I nuläget får stipendiaterna boende, resor, stipendium (15 000 kronor per månad) och service från en deltidsanställd koordinator. Sedan våren 2014 drivs Norrköping AIR som en ideell förening med stöd från Iaspis, Norrköpings kommun och Östsam. I år fick föreningen stöd från Kulturrådet för de produktioner som konstnärerna genomförde. Inför 2015 är den ekonomiska situationen osäker.

Stockholm

I Stockholm finns 300 kommunala ateljéer som förmedlas via ateljékö enligt riktlinjer och turordning. Ateljéerna ägs av kommunala bolag eller av fastighetskontoret. Dessutom finns ett 80-tal ateljéer som staden inte äger, men är hyresvärd för och hyr ut till föreningar. I stort anser man att systemet fungerar bra men det kan vara mycket administration med uppdateringar av plats i kö och det kan vara förvirrande med olika hyresvärd och förvaltare.

Stockholm betalar ut 7,1 miljoner kronor varje år i ateljéstöd som är skattepliktigt. Kulturstrategiska staben inom Stockholms stads kulturförvaltning beslutar om vem som får stödet utifrån förslag från en representativ granskningskommitté. Stödet gäller i tre år och uppgår till 12 000 kr per år och enskild konstnär. Kulturförvaltningen ger ateljéstöd till omkring 550 yrkesutövande konstnärer och konsthantverkare i Stockholm. Syftet är att förbättra konstnärernas arbetsvillkor och göra Stockholm till en rik kulturstad. Man har haft samma riktlinjer sedan 2007.

Stockholms stad har en stipendieateljé. Stockholms stads ateljéstipendium delas ut vartannat år och kan sökas av bild- och formkonstnärer bosatta i Stockholm. Stipendiet, som är ett samarbete mellan Sveriges bildkonstnärskonstförfond, Kulturhuset Stadsteatern och Stockholms stads kulturförvaltning, beslutas av Bildkonstnärskonstnämnden och består av:

- en ateljé på Glasbruksgatan 25 i Stockholm
- ett tvåårigt arbetsstipendium på 120 000 kronor per år
- möjlighet till en mindre utställning
- en katalog i anslutning till utställningen

Iaspis har nio gästateljéer i Stockholm som fördelas genom stipendier. Två av ateljéerna är vikta för nyutbildade konstnärer. Konstnärer verksamma i Sverige kan ansöka om ateljéplats i sex månader. Utländska konstnärer bjuds in av Iaspis genom rekommendationer. Stipendiet inkluderar en ateljé, uppehälle och resekostnader. Beslut om vilka konstnärer som ska bjudas in tas av Bildkonstnärnsfondens delegation för Iaspis. Iaspis bjuder även in internationella curatorer och kritiker som ges möjlighet att vistas en tid inom ateljéprogrammet i Stockholm för att lära känna svenskt konstliv och delta i de publika aktiviteterna.

Nordiska konstnärsförbundet, svenska sektionen (NKF), har en gästateljé i Stockholm. Vem den upplåts till bestäms av medlems- och partnerorganisationerna. Ibland upplåter man ateljén till institutioner, så kallade andrahandsresidens. Bonniers konsthall har till exempel nyttjat gästateljén under en månads tid när man haft en inbjuden gästkonstnär.

Umeå

I Umeå finns inga kommunala ateljéer. Kommunen ger hyresbidrag på 530 tkr till sex ateljéföreningar och kollektivverkstäder med sammanlagt cirka 30 ateljéer. Här finns inga enskilda ateljéstöd. I nya Kulturhuset Väven finns en projektateljé. Konstnärer hyr in sig via den förening som driver verksamheten. Kommunen ger stöd till Kulturhuset Väven.

Projektateljén i Kulturhuset Väven används även av de internationella konstnärer som kommer via Iaspis. Två internationella konstnärer bjuds in för 1–3 månaders residens. Iaspis betalar resa och arvode (15 000 kr/mån). Iaspis Umeå betalar boende, föreläsningar och omringkostnader genom ett samarbete mellan Bildmuseet, kommunen, Konsthögskolan, Museum Anna Nordlander, Verkligheten och Vita Kuben.

Örebro

I Örebro finns inga kommunala ateljéer eller gästateljéer. Kulturföreningsbidrag delas ut till två länsföreningar som driver kollektivverkstäder. Kommunen delar ut ett ateljéstöd på 303 000 kronor. Pengarna fördelas av en förening, som också beslutar om vem som får det ettåriga stödet. 28 konstnärer fick stödet 2014. Stödet beräknas enligt modellen $(kvm \times 350 - 6\,000 \text{ kronor}) \times 0,75 = \text{stöd}$ (max 15 500 kronor per år) för dem med ateljéer i anslutning till bostaden. För dem med förhyrda ateljéer gäller beräkningsmodellen $(hyra - 6000 \text{ kronor}) \times 0,75 = \text{stöd}$ (max 15 500 kronor). Konstnärens egenkostnad är alltid 6 000 kronor. 75 procent av resterande hyra utgörs av ett stöd på maximalt 15 500 kronor per år.

Kriterier och regler för ateljéstöd

Alla kommuner med ateljéstöd har i stort sett samma kriterier för stödet: den sökande ska vara folkbokförd i kommunen, vara yrkesverksam och ha relevant högskoleutbildning. Yrkesverksamheten bedöms utifrån utställningar i seriösa utställningslokaler, stipendier och/eller offentliga uppdrag. I Stockholm måste till exempel den sökande:

- vara högskoleutbildad inom ett konstnärligt yrke inom något av områdena måleri, skulptur, foto, textil, grafik, metall, keramik och glas (den som saknar godkänd högskoleutbildning kan få dispens om man kan redovisa omfattande yrkesmeriter).
- vara mantalsskriven i Stockholms kommun.

- ha kvalificerad och dokumenterad yrkesverksamhet från de senaste tre åren (som yrkesmeriter räknas utställningar, konstprojekt, offentliga uppdrag och stipendier, med mera, där urvalet har gjorts av sakkunnig inom bild- och formområdet).
- ha en ateljé i Stockholms stad eller i en kranskommun till staden.
- ha en ateljéhyra på minst 1 200 kr i månaden.

Regler för ateljéstöd är också ungefär desamma i de aktuella kommunerna. Allmänt gäller att lokalen ska vara förhyrd och endast användas till ateljé. Om lokalen delas med en annan konstnär söks stödet för respektive del. För ateljé i anslutning till hemmet gäller att lokalen måste vara tydligt avskild och inte kunna användas som bostad. Denna möjlighet finns dock inte i alla kommuner.

Enligt inkomstskattelagen 29 kap. 5§ skall ett näringsbidrag tas upp om det används för en utgift som skall dras av omedelbart. Detta betyder att en konstnär som bedriver näringsverksamhet har rätt till avdrag för hyra av ateljé. Av detta följer att om man erhåller bidrag (ej stipendium) för en ateljé så blir detta bidrag skattepliktigt i den bedrivna verksamheten.

Residens

Residenssystemen i de olika kommunerna bygger på samarbeten med verksamma institutioner. De kommuner som har gästateljéer samarbetar med Iaspis. Det ser olika ut i kommunerna när det gäller om konstnärerna kan ansöka om residens eller om de bjuds in. I båda fallen är det en grupp bestående av institutioner och frilansande kuratorer som gör urvalet. Andrahandsresidens förekommer ibland, det vill säga att en konstinstitution får tillgång till lokalerna för en period då de bjuder in konstnär. Ett residensprogram kan kräva motprestationer. I Norrköping söker till exempel konstnärerna med ett projekt som sedan görs publikt. Ett visningsrum krävs då. Ett krav kan vara att konstnärerna ska interagera med det lokala kulturlivet genom seminarier med mera.

Exempel på nyskapande projekt och stadsutveckling

Hallarna

I Norrköping finns sedan våren 2014 ett kultur- och kreatörskvarter – Hallarna, med 17 kontor och ateljéer. Dessutom en större ateljé med utrustning som stafflier, bockar, 3D-skrivare och screentryckeri för gemensamt bruk, ett så kallat makerspace. Ett makerspace är en kreativ mötesplats där människor ska kunna skapa, samarbeta eller bolla idéer runt egna eller andras projekt. Det kan handla om allt från digital konst och 3D-printing till klädtillverkning. Makerrörelsen kretsar främst kring nyfikenhet och nyskapande: att tillsammans skapa sådant som inte vore möjligt med de resurser och den kunskap som finns hos den enskilde individen. Förutom de permanenta hyresgästerna, kan kreatörer, företag eller grupper använda ateljén. Den kan hyras upp till en månad. Hallarnas ateljéer drivs av den ideella föreningen Kulturkammaren där Studieförbundet, Östgötateatern och flera små kulturgrupper ingår. Hyran är 1 635 kronor per kvadratmeter och år. Det minsta rummet på 11 kvm kostar 1 500 kronor i månaden. Det finns inga korttidskontrakt. Kulturkammaren samarbetar också med Norrköpings Science Park, Näringslivskontoret, Nyföretagarcentrum, med flera, för att stödja företagarna och de kan erbjuda workshops och seminarier omkring kreativt företagande.

Studio Mossutställningar

Studio Mossutställningar driver ateljéverksamhet i SVT Dramas tidigare lokaler i Värtahamnen i Stockholm. Hyresgästerna är en blandning av olika konstnärer och kreatörer. Lokalerna ger förutsättningar för ett tvärdisciplinärt arbete; utöver lokaler för enskilda kontor och ateljéer (både stora och små) finns även gemensamma ytor som kan användas för produktion, reflektion och publik verksamhet. Tanken är att de olika hyresgästerna ska dela med sig av sin kreativitet i ett program som kallas "samarbetsprogrammet," för att uppmuntra konstnärer att arbeta över disciplingränserna med att stödja varandras metoder och praxis. Samarbetsprogrammet leds av två curatörer. Studio Mossutställningars vision är att de på sikt ska bli "en plats som blandar ett stort spektrum aktörer från samhället, en plats som krokar olika bakgrunder och förhållningssätt till världen, vår samtid och horisonten för vår framtid". Studio Mossutställningar stöds av Stockholm stads kulturförvaltning, Kulturbryggan och Kulturrådet.

Art Lab Gnesta

Art Lab Gnesta är en plats för experimentella kopplingar mellan konst och samhälle. I ett gammalt bryggeri i det sörmländska stationssamhället Gnesta finns ateljéer, verkstäder, konsthall, målarvägg och projektrum. Art Lab Gnesta arbetar kring frågor om relationer mellan konsten och konstnärerna, lokalsamhället, skolor, konstinstitutioner och andra som arbetar med konst- eller samhällsfrågor – både lokalt, nationellt och internationellt. Art Lab Gnesta har ett ateljéprogram dit konstnärer bjuds in för att utforska och utveckla idéer kring samtid och framtid. I Art Lab Gnestas utställningsprogram gestaltas de olika frågeställningar man arbetar kring och de gästande konstnärernas arbete. Verksamheten resulterar i publikationer, utställningar, workshops, samtal och olika evenemang som äger rum både i huset, i det offentliga rummet och hos samarbetspartners. Art Lab Gnesta är ett självorganiserat initiativ grundat 2010 som drivs av Föreningen Art Lab Gnesta med en styrelse som består av bland annat konstnärer, curatörer och arkitekter. Föreningen får stöd av Gnesta kommun, Landstinget Sörmland, Kulturrådet, BUS/KUN, Leader Inlandet, Allmänna arvsfonden, Konstfrämjandet, Helge Ax:son Johnson, Kulturkontakt Nord och Stiftelsen Karl Schultz-Köln och Marita Mörck-Schultz.

Kødbyen

Kødbyen är namnet på slakterihusområdet i centrala Köpenhamn. Under senare år har området utvecklats till ett kreativt kluster av ateljéer, gallerier, restauranger och klubbar som existerar sida vid sida med den fortsatt verksamma slakteriindustrin.

Konstnärers ekonomiska situation

Konstnärers arbetssituation är många gånger speciell. Få konstnärer har fasta anställningar, många frilansar och de har ofta många olika uppdragsgivare. Nio av tio konstnärer inom alla konstområden beräknas vara frilansande med ofta mycket korta anställningar eller uppdrag enligt Konstnärsnämnden. Trygghets- och skattesystemet är oftast skapat för arbetstagare med fast anställning och en arbetsgivare. Frilansade konstnärer är i många fall liksom andra egenföretagare utlämnade åt att själva finansiera till exempel sina försäkringar och eventuellt pensionssparande.

I den rikstäckande rapporten Utsikt från ateljéerna 2014, gjord av KRO/KIF ges en översikt över utvecklingen av de professionella konstnärernas och konsthantverkarnas löne- och arbetssituation jämfört med 2011. Undersökningen bygger på enkätsvar av 2 478 professionella konstnärer och konsthantverkare i hela landet. Den ”typiske” konstnären och konsthantverkaren är en så kallad kombinator som driver ett eget företag för sin konstnärliga verksamhet och arbetar extra som anställd/vikarie/projektanställd för att klara sin ekonomi. I översikten konstateras att:

Inkomsterna sjunker för konstnärer. Både 2011 och 2014 uppger 64 procent av konstnärerna att deras månadsinkomster är 13 300 kronor eller mindre trots att många har en lång akademisk utbildning. Värdet har urholkats med cirka fem procent på grund av inflation.

Inkomstskillnaderna ökar mellan män och kvinnor. År 2011 uppgav 66 procent av kvinnorna och 61 procent av männen att månadsinkomsten var lägre än 13 300 kronor. Tre år senare var motsvarande siffror 67 respektive 58 procent.

Arbetstiden ägnas mindre åt konstnärlig verksamhet. 2014 ägnade 35 procent av konstnärerna mer än 75 procent av sin arbetstid åt den konstnärliga verksamheten. År 2011 var motsvarande siffra 44 procent.

Mindre inkomster kommer från den konstnärliga verksamheten. För 21,6 procent av konstnärerna står den konstnärliga verksamheten för 75 procent eller mer av den totala inkomsten år 2014. I 2011 års enkät var motsvarande siffra 26,4 procent.

Möjliga lokaler/områden i Uppsala kommun

I utredningsuppdraget ingår att ge förslag på hur attraktiva ateljéer eller verksamhetsytor kan skapas i kommunen.

Ur svaren på enkäten som skickades ut till konstnärer i kommunen framgår att ateljéer eller projektateljé på landsbygden inte är så intressant. I stället ser man gärna lokaler inhysta i en före detta industrilokal i centrum eller i stadens ytterområden. Industrilokaler har fördelen att de är lätta att köra fram till, har bra lastningsutrymmen, högt i tak och så vidare. Dessutom är det inte så känsliga eller "tjusiga" och tål därmed konstnärligt arbete. I såväl kommunens egen enkät som i KRO:s framgår att konstnärer har låg inkomst och därmed inte kan lägga så mycket pengar på hyra av ateljé. Därför är det också viktigt att titta på billigare lösningar och enklare lokaler.

Det framkommer att det är en fördel om man kan samla ateljéerna i ett kluster. Inte nödvändigtvis i samma hus, men i byggnader intill varandra. Det skulle bli mer lättjobbat med till exempel material, utrustning och kontakter för konstnärerna.

Utifrån ett stadsutvecklingsperspektiv kan det också vara önskvärt att samla verksamheter i kluster för att skapa levande och kreativa stråk som inbjuder till olika men närliggande kultur- och näringsverksamhet. Likaså att kunna erbjuda olika former av kulturverksamhet i nybyggda områden.

Att ge förslag på specifika lediga lokaler lämpade för ateljéer är i nuläget inte möjligt eftersom utbudet snabbt skiftar. Det finns heller ingen samlad överblick av lokalsituationen i Uppsala att tillgå. I stället ges här exempel på tänkbara områden. Några skulle kunna vara tillgängliga ganska omgående, andra eventuellt på sikt beroende på övrig stadsutveckling. Det finns också många olika intressenter i sammanhanget som är betydligt kapitalstarkare än kultursektorn. Få lokaler står i dag tomma så dessa scenarier måste i så fall komma till stånd på politisk väg. Rent generellt kan konstateras att lokalhyrorna i centrala staden är högre än i ytterområdena.

Centrala områden

I Uppsala finns flera industrilokaler och liknande i anslutning till centrala staden där det skulle vara möjligt att skapa urbana konst- och kulturstråk. I anslutning till Industristaden ligger Köttinspektionen på Strandbodgatan som förutom den kulturplattformsverksamhet den rymmer idag innehåller några tomma lokaler. I närheten längs Kungsgatan finns till exempel UL:s bussgarage med tillhörande träningslokal som skulle kunna användas framöver, om nuvarande verksamheter flyttar till andra lokaler. Kvarteret Hugin ska omvandlas och fler bostäder ska byggas så här finns önskemål om att inrymma en kulturell mötesplats för att öka attraktiviteten i denna stadsdel. Kanske skulle det vara möjligt att förlägga ett kulturhus/kreativt centrum med tillgång till en gemensam ateljé här också. Mot slutet av Östra Ågatan ligger flera intressanta industrilokaler som kan komma att bli tomma.

Svandammsområdet ska utvecklas och också här kan det finnas möjlighet att utveckla konst- och kulturverksamhet. När Landstinget flyttar till sina nya lokaler vid Stationsgatan skulle deras nuvarande lokaler på Slottsgränd kunna vara intressanta för kulturverksamhet där även ateljéer skulle kunna rymmas. I området finns också Reginateatern, Grand och Slottsbiografen vilket sammantaget skulle skapa ett nytt, trivsamt präglat kulturområde.

En fin sammanhållen miljö finns längs Bergsbrunnagatan. Ett stort antal småindustrier huserar i enkla byggnader som vid avflytt skulle kunna omvandlas till attraktiva ateljéer och kreativa kontor. Här har till exempel redan två fotografer etablerat en studio i en tidigare fabriksbyggnad. Längs Bergsbrunnagatan skulle kunna skapas en kulturby inspirerad av The Meatpacking District i New

York och Kødthbyen i Köpenhamn med Nylunds pianofabrik som samlingspunkt. I pianofabriken skulle kunna inrättas scen, showroom, filmrum mm som konstnärer skulle kunna använda för publikarbete. I närheten ligger även Bolandskolan som har stora verkstadslokaler som eventuellt inte används fullt ut.

En skola som står tom är Brantingskolan. Efter sanering och enkel renovering kunde den kunna fungera som en bra ateljébyggnad. Övriga skolor som ska flytta eller läggas ned skulle också vara intressanta som ateljélokaler.

Ytterområden

Även i Librobäck finns flera småindustrier och företag vars byggnader skulle vara lämpliga som ateljéer. I den gamla bilhallen där skulle det kunna rymmas en utställningshall och projektateljé med individuella ateljéer i anslutning. Vattenfalls gamla transformatorstation med omkringliggande byggnader som idag står tomma är också intressanta.

I Ekeby bruk finns redan flera ateljéer. Ekeby bruk har ett bra och lättillgängligt läge och här finns en hel del större lokaler som eventuellt kan vara tillgängliga.

I Ulleråker finns flera stora byggnader med potential beroende på vad som kommer att rivas och vad som lämnas kvar vid utvecklingen av området. Några av byggnaderna skulle passa mycket bra att inreda mindre ateljéer i. I nuläget finns långt framskridna planer på att etablera det tidigare nämnda projektet Studio Uppom där.

Utvecklingen av Rosendalsområdet pågår och i nuläget skulle det vara möjligt att planera in lokaler för kulturverksamhet som till exempel ateljéer. Detta gäller även övriga delar av södra staden och flera andra expansiva områden i Uppsala. Dessa beslut behöver i så fall tas omgående.

Slutkommentar

Ett starkt och fritt kulturliv med mångfald och kvalitet är en av grundpelarna i ett demokratiskt samhälle. Kärnan i konstlivet är de professionella kulturskaparna. En fungerande kulturell infrastruktur ger kulturskapare möjlighet att fördjupa och utveckla sitt eget skapande. Detta är avgörande för ett långsiktigt, hållbart och dynamiskt kulturliv. Det bidrar till att göra Uppsala till en attraktiv plats att leva, verka och bo på.

Vikten av att konstnärer bor och verkar i Uppsala kommun är långt större än det kulturutbud de genererar. Konstnärerna bidrar på många olika plan till ett kreativt och attraktivt samhälle. Därför är det också viktigt att Uppsala är en attraktiv kommun för konstnärer där det finns hållbara förutsättningar för de professionella kulturskaparnas konstnärliga arbete.

Utredningsuppdraget består av tre huvudfrågeställningar:

- Vilka behov och förutsättningar finns för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor för etablerade konstnärer i Uppsala?
- Vilka behov och förutsättningar finns för att få nyutexaminerade konstnärer att bosätta sig och verka i Uppsala?
- Vilket behov finns av gästateljéer?

En fortsatt arbete med förbättringar inom alla tre områdena utgör viktiga delar i Uppsalas fortsatta utveckling till en attraktiv konststad med ett gott konstklimat där konstnärer ses som en resurs.

Utvecklingsbehov

Ateljéer för etablerade konstnärer verksamma i Uppsala

Utifrån arbetsvillkoren för konstnärer kan konstateras att behovet av offentligt stöd i olika former är stort. För att kunna utöva sitt yrke och utvecklas behöver konstnärer ändamålsenliga lokaler till en överkomlig kostnad. Bra lokaler till rimliga hyror är alltså viktiga för att kommunen ska behålla och knyta till sig konstnärer.

För att fler konstnärer ska få tillgång till ändamålsenliga ateljéer och verksamhetsytor till överkomlig hyra skulle olika insatser behövas, både för att reservera ytor, iordningställa dem så att de fungerar som ateljéer och upplåta dem till en för yrkesgruppen rimlig kostnad.

Den individuella ateljén kan vara ganska liten om det finns tillgång till gemensamma, större lokaler med plats för skapande och genomförande av projekt. Närhet till mötesplatser och café är viktigt för många eftersom konstnärsyrket på många sätt är ensamt. Gärna också närhet till andra yrkesgrupper inom angränsande områden. Likaså finns behovet av utställningslokaler samt hjälp med förmedling av ateljélokaler.

Möjligheterna att utveckla ett kluster av mindre ateljéer och större gemensamma arbetsytor för både konstnärer och andra yrkesgrupper inom den kreativa sektorn skulle det vara intressant att undersöka vidare, med fokus på vilka synergieffekter detta skulle kunna ge – gärna tillsammans med landstinget, Uppsala universitet och andra berörda förvaltningar inom Uppsala kommun med utgångspunkt från tidigare erfarenheter av arbete med KKN och inkubatorsverksamhet. Uppsala har många framgångsrika företag inom den kreativa sektorn där det skulle kunna vara en tillgång för alla parter att få ökade kontaktytor och kunna generera fler arbetstillfällen. Att utveckla stödet till det påbörjade projektet Studio Uppom anknyter till detta.

Även kopplingen mellan ateljéer och kulturhus skulle kunna vara intressant att titta vidare på. Kanske också i kombination med en gästateljé för nationella/internationella utbyten och residens. Likaså den typ av verksamhet som föreningar som Uppsala Makerspace vill utveckla skulle kunna tillföra mervärden i sammanhanget. Här kan förslagsvis erfarenheterna från till exempel Hallarna i Norrköping där man kombinerat kulturhus och ateljéer för konstnärer och andra verksamma inom de kreativa näringarna, Studio Mossutställningar i Stockholm, Art Lab Gnesta i Gnesta och Kødbyen i Köpenhamn studeras närmare.

Ett ateljéstöd skulle förbättra arbetsituationen för Uppsalas konstnärer, framförallt för dem som redan har tillgång till en ateljé.

Utifrån ett stadsutvecklingsperspektiv är det angeläget att det finns ett levande kulturliv som bidrar till en dynamisk och attraktiv kommun. I innerstaden behöver tillgången till icke-kommersiella ytor och mötesplatser öka för att hålla stadskärnan levande och bidra till 24-timmarsstaden. I och med befolkningsökningen och att staden förtätas ökar behoven av samlings- och kulturlokaler i både befintliga och nya områden i hela kommunen. I sammanhanget bör resultatet av stadsbyggnadsförvaltningens pågående arbete med att ta fram en innerstadsstrategi vägas in samt den fortsatta utvecklingen av den kulturella infrastrukturen för Ulleråkerområdet, Rosendalsområdet och liknande stora utvecklingsområden. Likaså hur det fortsatta uppdraget att utveckla Uppsala konstmuseum kommer att se ut.

Nyutexaminerade konstnärer

För att Uppsala ska attrahera nyutbildade konstnärer att etablera sig i kommunen, både för att öka dynamiken och säkra återväxten inom konstområdet, är tillgången till bra och billiga ateljéer, arbetstillfällen, utställningsmöjligheter, offentliga uppdrag och olika stödformer av stor betydelse. En början skulle kunna vara att inrätta ett ateljéstipendium som kunde sökas av avgångselever från de högre konstutbildningarna.

Gästateljéer/residensverksamhet

Frågan om gästateljéer och residens hänger nära samman och det finns flera olika modeller för detta. Att skapa en gästateljé och utveckla förutsättningar för att ta emot en "artist in residence", det vill säga en konstnär arbetande på plats under en viss tid, skulle kunna vara mycket utvecklande för Uppsalas konstliv. Ett residens bör vara kontinuerligt och ha en långsiktig finansiering. Det behöver också bli känt för att locka bra konstnärer.

Det seminarium som Uppsala konstmuseum tagit initiativ till i april 2015 kommer att utgöra startskottet för det fortsatt utredningsuppdraget som utpekats i kulturnämndens uppdragsplan. Ett residenssamarbete mellan Uppsala konstmuseum med en internationell konstnär som till exempel utgår från den spjutspetsforskning som finns vid Uppsala universitet och som kopplas till kommunens policy för hållbar utveckling och som utmynnar i en offentlig konstnärlig gestaltning skulle vara intressant också ur ett stadsutvecklingsperspektiv.

Att skapa en gästateljé med tillhörande enkelt boende för både residensverksamhet och andra nationella och internationella utbyten och samarbeten skulle även stärka det arbete som redan pågår bland uppsalakonstnärerna. Flera uppsalakonstnärer bedriver ett aktivt och spännande internationellt arbete och skulle ha stor nytta av en gästateljé, gärna med övernattningsmöjligheter. Likaså skulle den av kommunen planerade utvecklingen av samarbetet med våra vänorter på konst- och kulturområdet kunna dra nytta av en sådan ateljé.

Oavsett vilka satsningar och prioriteringar Uppsala kommun väljer att göra för att fortsätta utveckla konstlivet så bör arbetsgrupper med representanter för de olika intressenterna tillsättas när det sedan gäller att ta fram förslag till genomförande för att nå bästa resultat.

Bakgrundsmaterial

Handbok för ateljéstöd – En praktisk guide för dig som vill söka eller redan har beviljats ateljéstöd, Göteborgs Stad
goteborg.se/wps/portal/invanare/kultur-o-fritid/bidrag-stipendier/kulturstod-stipendier/ateljestod/lut/p/t

Utsikt från ateljeerna 2014, Rapport om svenska konstnärer och konsthantverkarens inkomst, KRO/KIF
http://www.kro.se/sites/default/files/Stora_konstnarsenkatn_maj_2014_Utsikt_fran_ateljeerna.pdf
 Utvecklingsspår för arbetet med besöksnäringen och kulturella och kreativa näringar, Landstinget Uppsala län 2014

Utvärdering av ateljéstipendier för konstnärer i Malmö 2008–2011, gjord av Kulturstödet, Kulturförvaltningen Malmö kommun
<http://malmo.se/download/18.30ef14131fc0b876780001244/1383646386018/Utv%C3%A4rdering-ateljestipendier2008-2011.pdf>

Webbplatser

KRO
www.kro.se

Konstnärsnämnden
www.konstnarsnamnden.se

Art Lab Gnesta
www.artlabgnesta.se

Hallarna, Norrköping
www.hallarna.org

Studio Mossutställningar, Stockholm
www.mossutstallningar.com

Intervjuer

Gävle: Carl Bergström, intendent med ansvar för offentlig konst, Gävle Konstcentrum

Göteborg: Eliana Ivarsdotter Haddad, utredare konst och konsthantverk, Göteborgs Stad, Barbro Östlund och Maria Olofsson, Konstpedemin

Malmö: Orrit Stahlénus, kultursekreterare konst & design, Malmö stad

Norrköping: Kathleen Ginyard, kultursekreterare, Hannah Gruffman, kultursekreterare, Norrköpings kommun, Susanne Ewerlöf, Norrköping AIR

Stockholm: Nadja Carolina Åhlström, handläggare Kultur och fritid, Stockholms stad

Umeå: Moa Krestensen, vik. konstantendent, Umeå kommun, Helena Wikström, Iaspis-ansvarig Umeå

Örebro: Janne Rindar, handläggare kultur- och fritidsförvaltningen, Örebro kommun